

ILM FAN XABARNOMASI

Ilmiy elektron jurnali

AZIZ NESINNING “DAHSHATLI TUSH” HIKOYASINING BADIY TAHLILI

Ergasheva Xumora, Sadatova Laylo

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika institute

O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi

2-kurs talabalari

Ilmiy rahbar: Usarova Laylo

Annotatsiya: Mazkur maqolada XX asr jahon adabiyotining mashhur vakillaridan biri Aziz Nesinning “Dahshatli tush” hikoyasi, unda tasvirlangan voqea-hodisalar, ularning ijtimoiy-ma'naviy ahamiyati va boshqalar haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: tush, ijtimoiy, tengsizlik, voqea, hajviy, konflikt, uyqu.

Aziz Nesin – turk adabiyotining eng mashhur hajviy yozuvchilaridan biri bo'lib, uning asarlari o'zining o'tkir hazil va ijtimoiy tanqidlari bilan ajralib turadi. Uning “Dahshatli tush” hikoyasi esa adabiyotda o'zgacha o'rin tutadi. Bu asar inson ruhiyatini, uning ichki kurashlarini, qo'rquvlarini va hayotning noxush tomonlarini kuchli bir ramz orqali tasvirlaydi. Hikoyada, tush ramzi orqali jamiyatdagi nohaqliklar va ijtimoiy tengsizliklar keskin tanqid qilinadi.

Hikoyaning bosh qahramoni oddiy bir inson bo'lib, u tunda dahshatli tush ko'radi. Tushning mazmuni o'zi haqidagi tushunchalarni, hayotdagi muammolarini va qo'rquvlarini aks ettiradi. Tushda u doimo yugurib, biror narsa ortidan quvib, o'zi esa yengilmas, noaniq bir holatni his qiladi. Bu holat uning kundalik hayotidagi iztirob, boshqalar bilan muloqotda yuzaga kelgan muammolar, jamiyatdagi nohaqliklar va o'zini ifodalashdagi qiyinchiliklarni simvollar orqali aks ettiradi. “Tushda o'zimni quvib yurayotgandek his qildim,” deydi qahramon, bu esa uning ichki stressi va ruhiy holatiga oydinlik kiritadi.

Aziz Nesinning hikoyasida tush va haqiqat o'rtasidagi chiziq juda noaniq. Tushdagi voqealar va haqiqatdagi voqealar bir-biriga juda o'xshash bo'lib, bosh qahramon bu ikki dunyo o'rtasida qandaydir o'zgarishlar sezadi. Uning ichki kurashlari, qahramonning hissiy dunyosi va tashqi dunyo bilan aloqasi o'rtasidagi keskin ziddiyatni chuqur his qilish mumkin. “Hayotda uyg'oqman deb o'ylayman, lekin aslida bu uyg'oqlikning o'zi ham bir tush ekan,” deya yozuvchi hayot haqidagi sof qarashlarni tanqid qiladi. Tushdagi tasvirlar va haqiqatning o'rtasidagi farq, o'quvchini real hayotda ham ichki va tashqi dunyo o'rtasida qanday ajratish kerakligini o'ylashga majbur qiladi.

Hikoyada o'quvchiga tasvirlangan voqealar, jamiyatdagi insonlarning qo'rquvlari, kutilmagan holatlar va odamlarga qilingan adolatsizliklar haqida muhokama qilish imkonini beradi. Qahramon tushida ko'rgan noxush voqealarni, undan keyin yuzaga keladigan qo'rquvlarini o'zida mujassam etgan holda ko'rsatadi. “Hayotimdagi har bir qadam tushingda notanish yo'lda adashgandek edi,” degan jumla orqali Nesin hayotdagi xatolar, noaniqliklar va qarorlarimizning qanday bizni izolyatsiya qilishini, qanday qilib bizni qo'rqitishini juda oddiy va tushunarli tarzda ifodalaydi.

Aziz Nesinning hikoyasida insonning ichki dunyosi va tashqi muammolar o'rtasidagi ziddiyatning badiiy tasviri juda kuchli. Bosh qahramon hayotdagi haqiqatdan ko'ra, o'zining ichki qo'rquvlari va ularni yengishga bo'lgan harakatlarida yashaydi. Shu tariqa, Nesin tushni – haqiqatdan farqli o'laroq, eng chuqur, eng yashirin ruhiy holatlarni ifodalovchi ramz sifatida ishlatadi. Hikoyaning g'oyasi, oddiy kishining ruhiy holatlari va uning o'ziga xos qo'rquvlarini jamiyatda qanday qarshi turishini o'rganishdir. Hayotdagi muammolarni tush bilan solishtirish orqali Nesin jamiyatdagi odamlarga o'zlarining ruhiy holatlarini anglashga yordam beradi.

Aziz Nesinning bu asari nafaqat hajviy, balki falsafiy, ijtimoiy va ruhiy jihatlari bilan ham ajralib turadi. U o'quvchini o'zining ichki dunyosini, qo'rquvlarini, jamiyatdagi adolatsizliklarni va ular bilan qanday kurashish kerakligini o'ylashga undaydi. Hikoyaning oddiylikda yotgan chuqur ma'nosi va uning o'tkir tanqidi o'quvchini hayratga soladi. Aziz Nesin, o'zining ajoyib mahorati bilan, tush orqali insoniyatning eng qorong'u, eng qorqinchli tomonlarini yoritadi.

Aziz Nesinning "Dahshatli tush" hikoyasi, nafaqat bir odamning tushida ko'rgan dahshatli voqealar haqida, balki insoniyatning ruhiy holati, jamiyatdagi tengsizliklar va nohaqliklar haqidagi chuqur tahlildir. Bu hikoya o'quvchini o'z hayoti haqida qayta o'ylashga, o'z ichki dunyosini tahlil qilishga undaydi. Tushda ko'rgan dahshatli voqealar orqali Nesin, insonning jamiyatdagi o'z o'rini, qo'rquvlarini va ichki kurashlarini ifodalashga intiladi.

Ushbu asar hayotning murakkabligini, insonning ichki dunyosini, tushlar va haqiqat o'rtasidagi noaniqliklarni yoritishda ajoyib vosita bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nesin, Aziz. Tanlangan asarlar.
2. "Turk adabiyotidagi hajv janri" – adabiy tahlil maqolalari to'plami.
3. Xalilov, N. "Turk yozuvchilarining o'ziga xos uslubi".
4. "Aziz Nesin va ijtimoiy tanqid" – ilmiy maqola.